

QUIN ÉS EL SEXE FORT?

RAMON NOGUÉS CARULLA

Barcelona, Catalunya

La sexualitat humana és una preciosa herència que l'evolució ens ha llegat de cara a la reproducció de l'espècie. Els humans hem enriquit aquest important model general de la vida amb una enriquidora creativitat relacional i una poderosa vinculació amorosa.

El model biològic de la sexualitat humana està presidit, com en tots els mamífers, per una forta asimetria. Els òvuls humans són unes 80.000 vegades més grans que els espermatozoides. Òvuls i espermatozoides contenen un nucli comparable on hi ha els cromosomes que constituïran el nou individu. Però els òvuls contenen a més un complex citoplasma organitzat, així com un gran nombre d'uns orgànuls essencials per al metabolisme (els mitocondris) amb ADN propi i que solament transmeten les dones. Això vol dir que l'asimetria entre gàmetes està molt fortament esbiaixada a favor de la dona. Des del punt de vista genètic, pel que fa a la parella de cromosomes sexuals, la dona posseeix dos cromosomes X (un dels quals serà silenciats), mentre que l'home posseeix un cromosoma X i un cromosoma Y. El desplegament genètic i epigenètic d'aquests cromosomes anirà conformant el sexe de l'individu. Totes les cèl·lules nucleades del cos mantenen aquestes diferències cromosòmiques fonamentals. Els òvuls són grans, pocs (solament uns centenars maduraran durant tota la vida de la dona) i "cars" (contenen materials molt preciosos en l'elaboració de l'embrió), mentre que els espermatozoides són petits, molts (varis milions en una sola ejaculació) i "barats" (just el material necessari per vehicular el nucli que s'unirà al de l'òvul).

El procés generacional també és poderosament asimètric a favor de la dona: només ella posseeix òrgans gestacionals (úter, etc.) i òrgans nutricionals (pits eficients per a la lactància), cosa que li confereix un paper preponderant en la relació amb

el nou ésser. El procés d'engendrar i alletar genera una relació psíquica íntima i única entre mare i fill. Alguns destaquen que en els mamífers les femelles tendeixen a valorar els seus gàmetes (cars i escassos) exigint demostració de qualitat per part dels mascles (els gàmetes dels quals, abundants i barats els porten a ser més volubles i cap calents). Aquesta manifestació de qualitat se sol concretar en exhibicions de lluita i estufament, ben conegudes en els animals.

Aquestes diferències sexuals es manifesten també en totes les dimensions corporals amb matisos diversos però clars. L'esquelet, la musculatura i la disposició del greix en el cos són diferents en la dona i l'home (quan trobem un esquelet en paleontologia humana, no és difícil establir a quin sexe va pertànyer). Els òrgans sexuals són clarament diferents (l'home no té úter). La fisiologia general presenta diferències subtils però clares (funcionament del sistema cardiovascular, matisos respiratoris...). Les hormones sexuals estan organitzades de forma molt diferent (en cicles en la dona i amb una estructuració molt específica en el cas de la gestació). Els sistemes sensorials presenten també peculiaritats (la visió perifèrica és més aguda en la dona i certes percepcions varien amb el cicle sexual). La força física és clarament superior en l'home degut a l'acció muscular de la testosterona. Moltes malalties presenten afectacions diferents segons el sexe (les malalties reumàtiques o l'osteoporosi són més freqüents en les dones, les patologies autistes són clarament més freqüents en els homes). El cervell presenta peculiaritats clarament establertes encara que no plenament identificades en les seves conseqüències (per exemple existeix millor connexió interhemisfèrica en el cervell de les dones; algunes zones de la morfologia cerebral de la dona modifiquen la seva estructura en ocasió del procés reproductor).

Aquestes diferències sexuals probablement expliquen matisos en la conducta (p. e. una major perspicàcia perceptiva i una millor capacitat de relació en xarxa per part de la dona en comparació amb els homes més jerarquitzats; o variacions d'humor i estat d'ànim correlatives amb els cicles sexuals). En les malalties mentals també apareixen biaixos en relació al sexe.

Cap de les diferències sexuals comentades autoritza a establir en els humans superioritats d'un sexe sobre l'altre, i com més intel·lectuals o mentals són les diferències menys clares queden, cosa que indica que les diferències tenen una certa arrel biològica preponderant.

Els humans hem elaborat secularment les nostres conductes en un procés d'humanització llarg i complex que partint dels potents condicionaments biològics tendeixi a establir uns patrons de conducta que superin la biologia per apuntar a valors nous. I això succeeix en el sexe. Els avantatges biològics femenins en competències generatives han estat precisament els que han suposat per a la dona el seu confinament en les funcions reproductores. Els primats som dèbils des del punt de vista reproductor, el que suposa que les femelles es vegin molt condicionades per les seves funcions reproductives. En els humans només la superació de les exigències reproductores gràcies als avenços de la biomedicina ha facilitat la superació dels condicionants reproductors de la dona, facilitant la seva igualtat en el camp d'allò públic i social. Efectivament, en l'antic règim demogràfic la major part de la vida de la majoria de les dones quedava monopolitzada per la seva feina reproductora. Actualment l'elevada supervivència dels fills reproductors porta a què les dones tinguin menys fills, cosa que els permet estar presents en la vida social en paritat de drets i oportunitats amb els homes. Això s'assoleix en reduir el nombre de fills mitjançant adequats sistemes de control de la natalitat, cosa que equilibra l'explosió demogràfica. Així que l'alliberament de la dona no es dedueix de la seva biologia sinó de la superació dels condicionaments biològics de la reproducció humana. En aquest tema, com en tants d'altres, és una respectuosa superació cultural de la biologia el que permet avançar la

humanització, tot respectant els condicionaments biològics que ens constitueixen.

En termes generals, no existeix un sexe fort enfront d'un sexe dèbil, a no ser que ens referim a un factor molt poc brillant: la força física en la que l'home sol destacar enfront de la dona. Aquesta és possiblement la raó per la qual les federacions esportives (la competitivitat esportiva depèn molt de la força física) segueixin separades per sexes en societats que han acceptat àmpliament la igualtat de sexes. Però aquesta "fortalesa" té poca significació enfront d'altres fortaleses com la de caràcter, la que prové de l'esperança o de la constància, la riquesa emocional, la fortalesa en la lluita social per les llibertats personals i socials, etc. Fortaleses que no depenen principalment de la pura biologia, sinó de la gran aportació de la ment, la cultura, l'educació, la gestió pública, etc. La cultura s'ocupa d'ordenar les relacions de gènere de forma que no siguin fruit solament de les diferències de sexe. La cultura forma part del nostre patrimoni evolutiu i la humanització constitueix un repte per a la nostra espècie. La igualtat de sexes, enriquida per les seves diferències, és part important d'aquest repte. Estem cridats a realitzar conjuntament un projecte humanitzador que coordini, articuli i vinculi els sexes en condicions d'igualtat i enriquit amb les diferències, en la construcció d'un món més just.

L'important tema de la sexualitat i la reproducció està avui sotmès precisament a un procés de modificació tècnica biomèdica que exigeix una curosa atenció i discerniment científic i cultural. Les possibles modificacions afecten els sistemes de control de la natalitat, les variades tècniques de reproducció assistida, les manipulacions hormonals o cerebrals relatives al sexe, així com les estructures més o menys artificials amb les que la tècnica ens beneficia o amenaça en processos denominats posthumanistes o transhumanistes. Enfront d'aquests reptes cal estar molt atents per no constituir-nos com a "aprenents de bruixot" que ignorin que la naturalesa biològica ens ha conformat tal com som: humans, dones i homes a la recerca cultural d'una millor condició per a tots, en la perspectiva d'un punt focal borrós que cal anar precisant curosament.

